

**Deres Kongelige Høihed  
Naadigste  
Arveprinze og Herre!**

Iblandt saa mange Undersaatter; som dagligen ofre Gud deres Bønner for Deres Kongelige Høiheds Beskiermelse og Lyksaligheder fordrister jeg mig herved mig herved at overlevere dette mit Arbeide I Deres Kongelige Høiheds Hænder, med underdanigst Bøn at samme i Naade maae antages!

Hvem kunde have større Ret til dette mit Skrifs Tilegnelse end saa stor en Prinz der med Retfærdighed, Viisdom og saa megen mild Naade fremfører og beskytter Rigets Tarv og Folkets sande Velstand for Thronen?

Og som denne min chorographiske Beskrivelse over Kongeriget Danmark indeholder en nøiagtig Geographie eller. Jordbeskrivelse af alle de danske Provinzer som Kongeriget Danmark bestaaer af; saa forhaaber jeg underdanigst Fædrelandets. Beskaffenhed vilde blive **Deres Kongelige Høihed**, den allerbehageligste Kundskab.

Dersom dette mit Værk og chorographiske Skrift over Kongeriget Danmark maatte finde **Deres Kongelige**

**Høiheds** naadigste Bifald saa blev et allene hver Dag og Time, som jeg saa møisommelig derpaa haver arbeidet, mig fuldkommen forsødet men jeg endog om mine Pligter forsikret til mine Medborgeres Oplysning om Fædrenelandets Tilstand at Have udrettet det som en stor og elsket Konges Søn ved Sit naadigste Øiekast har stadfæstet

## **Naadigste Prinz!**

Hver Stand og hver Mand i Landet velsigner Dem! Guds Øie vaage over Deres Kongelige Høihed! Guds Almagt opholde Dem! Guds Haand ledsage Dem! Guds Visdom og Naade spare og forlænge Deres Kongelige Høiheds Dage langt over Deres Forfædres!

Alt Folket ønsker det; og i Særdeleshed med Hiertets Oprigtighed  
bedes det af mig, som med allerdybeste Æresfrygt er

**Deres Kongelige Høiheds  
Naadigste  
Arveprinzes og Herres**

underdanigste tro Tiener,  
Allersløv Præstegaard,

den 29. Jan. 1777.  
**N. Jonge.**



F05

## Fortale.

At en god Jordbeskrivelse vist henhører iblandt de nyttigste og nødvendigste Bøger; derom kan intet fornuftigt Menneske tvivle. Thi en velforfattet Jordbeskrivelse lærer os, i Henseende til vor Religion og fornuftige Gudsdyrkelse, i Almindelighed at kiende den almægtige og tilbedelsesværdige Skaberes guddommelige Almagt og Forsyn, i at opholde alle Ting ved sit Ords Kraft.

Vi maae vende os, hvorhen vi vil; saa kan vi merke tydelige Spor og Kiendetegn paa Guds Almagt, Viisdom, Godhed og guddommelige Forsyn. Gud har skabt Jorden, og Alt hvad der er i den; han har tillige efter sin uendelige Viisdoms Hensigt ikke ladet Jorden være blot og bar, men Han har opfyldt den med levende og livløse Skabninger, af hvilke een Skabning stedse overgaaer den anden, men alle i Almindelighed ere forunderlige og herlige.

## Fortale.

Vi finde overalt Almagts beundringsværdige Gierninger, dannede ved Naturen eller Konsten, eller ved Begge tillige; men en almægtig Gud er dog Stifter for dem Begge. Naturens Skiønhed, Yndighed, Pragt og Rigdom priser sin almægtige Skaberes og Opholderes guddommelige Kraft; og Menneskers Konst er Almagts guddommelige Gave.

Den naturlige Beskaffenhed i Jordens Dele og Egne er ingensteds lige eens, men meget forskiellig; thi de have forskiellig Luft, Gevexter, Frugter Vahre og Dyr. Alle disse Ting ere skabte for Menneskenes Skyld, hvilke efter Guds viise Anordning have Alle en Stammefader, hvis talrige Afkom har udbredet sig over den ganske Jorderiges Kreds.

Ved Guds viise Regiering er den ganske bekiendte Verden, uagtet mange Rigers, Landes og Provinzers store Afstand og Fraliggenhed fra hverandre kommen i Handel og Forbindelse med Hinanden. Det ene Folk er ved, saadan Leilighed blevet det andet Folk behielpeligt til Guds og Saligheds Kundskabs Udbredelse, til Videnskabers og Konsters Lærdom, og, til sammes større Fremvext og Udbredelse. Det ene Lands Overflødighed erstatter det andet Lands Mangel, da den ikke er et eeneste Land, som har saa rigeligt alt hvad som til Nødtørft, Beqvemmelighed og Fornøielse er nødigt og nyttigt saa. at det kan ganske undvære det andet Lands Vahre og Produkter; derimod kan det ene Land have god Fordeel, af det andet, ved at. benytte sig rettelig af sin Overflødighed, da derved det andet Lands Mangel afhielpes.

## Fortale.

Betragte vi de beboede Lande; hvad for mægtige og florissante Handelsstæder ypperlige Fæstninger; prægtige Slotte og Bygninger, yndige. Hauger m.m. forefinde ikke de menneskelige Øine at beskue? Hvor maae man da ikke falde i største Forundring over den Forstand, den Kraft den Velsignelse, som Gud har givet og tildeelt Menneskene, til at anlegge og opføre slige Ting?

Hvor saa store eller smaa florissante Handelsstæder vare der vel for tusinde Aar siden, enten Danmark eller i andre Riger? Vi ville ikke engang gaae saa langt tilbage i Tiden, men blive ved de nyere Tider. Man veed, at for 500 Aar, for 300, ja endnu for langt mindre Tidsrumssiden, var hist en flad Strandgrund, som nu er indpælet for Søen, og opfyldt; der en sumpig Grund og utilgiengelig Morads; der en Udørk og nogle Miles ubeboet Hedeegn; der en tom og øde Plads; hvor man nu seer en med prægtige Bygninger prunkende Stad; nu et skjønt kongeligt Slot; nu en skjøn Fæstning at staae anlagt og opført; nu en beboet ja Veldyrket Egn af Kolonister med smukke opbygte Gaarde.

Paa saadan Maade er. Naturen, bleven af Konsten, saa og ved en. utrættet og tillige kostbar anvendt Flid, saaledes overvunden og undertvungen, at. slig Forandring er nu et Underværk i forstandige og konsterfarne Menneskers Øine.

Hvorledes maae vi. nu vel ansee disse store Værker? Skal. man kun ansee dem for blotte Virkninger af. Menneskers Hænder? O nei! ingenlunde. De have kun laant deres Hænder dertil, ved hvis

## Fortale.

Hielp den store Gud, der har udrustet Menneskene med Viisdom, Klogskab/Forstand og Styrke, har virket og frembragt disse Underværker. Dersom Gud ei havde vildet, at slige Forandringer, slige prægtige Bygninger og Underværker skulde skee og blive til; hvor let havde han da ikke kundet gjøre alle menneskelige Bestræbelser forgieves? Ja hvor ofte er saadant ikke skeet? De ældgamle, mellemste og nyere Tidens Historie kan lære os det, at saa mange hundrede Stæder ere nu ødelagte og ganske undergaaede, som i fordum Tid vare til i stor Flor. Slige anskikkede fornuftige og flittige Betragtninger over Verden, bidrager til at opvække hos os høie Tanker om den store Gud; saa at vi maae tilstaae og sige: Herrens Almagtshaand gjør det altsammen.

Nytten af en god Jordbeskrivelse strækker sig endnu videre. I Almindelighed er det behageligt, nyttigt og nødvendigt, at vi lære at kiende den Verden, hvori vi leve. Hvor skammeligt og tillige ubehageligt er det ikke i mange Tilfælde, naar man læser de offentlige Tidender og Historiebøger, eller og i daglig Omgang hører tale om Krige, Land-, og Søreiser, merkværdige Begivenheder og slige Ting, og man derhos ikke veed, hvor de Lande og Stæder ligge, der tales om, samt hvorledes de grændse til hverandre? Det er da umueligt, at vi kan gjøre os et rigtigt og nyttigt Begreb om disse Ting. Hvor skammeligt er det ikke, naar mange Mennesker, endog Studerende, ikke engang kiende deres eget Fædreland, og ei veed, i hvilken Provinz en og anden Kiøbstæd, som man taler om, ligger i Danmarks Rige, Hvis indfødte Landsbørn de selv ere?

## Fortale.

En Jordbeskrivelse er nyttig for alle Mennesker, og ganske uundværlig for Mange. En Regent maae jo nødvendig kiende sine egne og fremmede Lande, men især de paagrændsende; og jo bedre han kiender dem, jo fordeeltigere er det for ham. Ingen kan være en ret Statsmand, uden at vide Jordbeskrivelsen. Hvorledes skal En lære at kiende sin Landsherres tilhørende Landes Styrke og Svaghed, samt de andre Landes Beskaffenhed, med hvilke hans Herres Lande staae i Forbindelse, naar han ingen geographiskpolitiske Bøger har læst? Disse henhøre altsaa blandt de nødvendigste Bøger i hans Bibliothek. En Theolog kan hverken selv ret forstaae den hellige Skrift, eller forklare den tilbørlig, ei heller kan han ret kiende Gud og hans. store Gierninger, endnu mindre gjøre dem bekiendte for Andre, naar han er uerfaren i Jordbeskrivelsen. En Naturkyndig kan med overmaade stor Nytte have Jordbeskrivelsen til Øiemærke i sit Fag. En Kiøbmænd, hvis Handling udstrækker sig i mange Grene baade nær ved og langt borte, kan umelig undvære Jordbeskrivelsens ypperlige Videnskab. Ja hvilken stor og ugemeen Nytte har ikke en Reisende af en god Jordbeskrivelse? Den underretter ham om ethvert Lands og Stæds Merkværdigheder, og viser ham, hvad han har, hvor han kommer tilreisende, af Seeværdigheder at tage i Øiesyn, og at undersøge til sin Fornøielse. Ligeledes tiener Jordbeskrivelsen alle øvrige Mennesker, af hvad Stand de endog ere, til en nyttig Fornøielse og behagelig Tidsfordriv at læse, lære og vide.

For det ærede og veldømmende danske Publikums Øine har jeg her den Ære at fremlegge denne min **chorographiske Beskrivelse**

## Fortale.

**over Kongeriget Danmark.** Det skal inderlig glæde mig, om al den Tid og de mange Timer, som jeg saa møisommelig Har anvendt paa dette Skrift, maatte forsødes. mig, ved at erfare, at denne chorographiske Beskrivelse, i Henseende til den af mig intendeerte Brugbarhed og Nytte for alle Stænder i Danmark, maae finde et almindeligt Bifald hos alle dem, som ønske at være veloplyste om det Rige og Land, hvori Guds Forsyn har gjort dem til Landets egne indfødte Børn og Borgere.

Vel har jeg lagt til Grund Landmaalingens Forretning i Danmark udi Aaret 1686; men da mange Landsbyer og enkelte Gaarde siden den Tid ere nedlagte, og altsaa ei mere til, eftersom de ere omskiftede til oprettede Herregaarde, og disse Byers og Gaardes Markjorder henlagte til sammes Hovmarker: saa ere Navnene af, Eierne forandrede; ligeledes finder man, at mange Kirker, som i Landmaalingens Forretningstid vare separerede, ere nu annekterede, og atter andre i den Tid annekterede, som nu ere separerede, og have hver sin Sognepræst. Nogle faa nye Kirker ere ogsaa efter den Tid opbygte. Udi de nyere Tider ere paa de forhen indrettede kongelige Rytterdistrikter foretagne nogle Forandringer ved de kongelige Domainers eller forbeholdne Godsers Bortsælgelse til partikulier Eiendom, og deres nye oprettede Inddeling. Af disse anførte Aarsager har jeg ved en vidtløftig og for mig selv særdeles bekostelig Brevkorrespondence maattet stræbe at samle mig en nøiagtigere og paalideligere Efterretning om Fædrenelandes chorographiske Kundskab, til det danske publikums Nytte og Behag.

## Fortale.

I Henseende til Hertugdømmet Slesvig har jeg gjort dets chorographiske Beskrivelse ligesaa fuldstændig, som de øvrige danske Provinzers; eftersom vi om Hertugdømmet Slesvig, som et væsentligt Stykke af Danmarks Rige, ikke har havt hidindtil nogen udførlig. Beskrivelse paa dansk; ei heller strækker den Pontoppidanske Atlas sig endnu saavidt.

Det være langt fra, at jeg skulde være saa forfængelig at tænke, at denne min chorographiske Beskrivelse over Danmarks Rige skulde være aldeles uden al Mangel og, Feil, i hvor megen Akkuratesse jeg end efter al menneskelig Muelighed stedse. har brugt og bestandig anvendt derpaa; thi det er mueligt for den beste og akkurateste Forfatter at feile. Efter de indhentede og mig tilsendte paalidelige Efterretninger har jeg maattet efter det gamle Ord Jurare in verba Autoris.

Under Skriftets værende Tryk ere, især i Rigets Hoved- og kongelige Residensstad Kiøbenhavn forfaldne nogle. Forandringer, hvilke den høitærede Læser vilde selv behage at forandre, nemlig: Pag. 49 (No. 9) Søeqvæsthuset, hvis. indvendige Forfatning ved Aarets Udgang 1776 er derfra forflyttet, og nu anlagt paa Kristianshavn i den forhenværende Opforstringshuusbygning, da Søeqvæsthusets forrige Bygning er nu bestemmet til andet Brug. - Dernæst paa samme Pagina (No. 13) Kristians Pleiehuus, og Pag. 50 (No. 15) det almindelige Hospital. Begge disse Stiftelser ere Aar 1776 efter kongelig allernaadigst Befaling forflyttede til de forhenværende Kaserners Bygning. Og da disse tvende bemeldte Stiftelser havde,

## Fortale.

hvor de vare før, hver sin Kirke og sin egen Præst; saa have nu fælles een Kirke i denne Bygning. Udi denne Kirke holdes efter kongelig Befaling Gudstieneste baade for det almindelige Hospitals og Kristianspleiehusets Meenigheder vechselviis, saa at den ene Præst prædiker om For- og den Anden om Eftermiddagen. Dette tog sin Begyndelse den første Søndag i Advent Aar 1776. - Ligeledes Pag. 119 om Kiøge er at tilføre, at den i samme Kiøbstæd værende latinske Skole er Aar 1776 ophævet, Skolebygningen nedbrudt, og Skolens Beneficia andensteds henlagte.

Til Slutning. vil jeg inderlig ønske og bede, at Danmarks Rige blandt alle europæiske Riger maae være et Land, som Herren vor Gud haver nøie Agt paa, og som Herrens vor Guds Øine stedse see paa fra Aarets Begyndelse indtil Aarets Ende! \*)

\*) 5. Moseb. 11, 12

Allersløvpræstegaard  
Den 29. Januarii 1777

N. Jonge.

---

Kilde: Nicolay Jonge,  
Kongeriget Danmarks chorografiske Beskrivelse.  
Kiøbenhavn 1777  
Johan Rudolph Thieles Bogtrykkerie og paa hans Forlag, boende i store  
Helliggieststrædet No. 150

Indledninger, Forreste 12 ikke nummerede sider.